

злочинності в країні. При цьому найбільшу увагу слід приділити такому фактору, як приховування злочинів від обліку.

Список використаних джерел

1. Відомості про порушення обліково-реєстраційної дисципліни, що вчинені працівниками органів внутрішніх справ України за 2004-2009 роки. Статистична звітність МВС України, форма 1-ЗП (410).
2. Зелінський А. Ф. Кримінологія: [навч. посіб.] / Зелінський А. Ф. – Х.: Рубікон, 2000. – 260 с.
3. Ігнатов О. Деякі фактори латентної злочинності працівників міліції: шляхи їх усунення / О. Ігнатов // Право України. – 2005. – № 11. – С. 52-55.
4. Остроумов С. С. Советская судебная статистика. (Часть общая и специальная) / С. С. Остроумов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976. – 415 с.

*Канфуй І. В.,
здобувач кафедри досудового розслідування
Національної академії внутрішніх справ,
начальник Управління безпеки АТ
«Український банк реконструкції та розвитку»*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА НА ДОСУДОВИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Здійснення органами прокуратури нагляду за виконанням законів органами дізнання і досудового слідства є однією з їх конституційних функцій, передбаченою п. 3 ст. 121 Конституції України, яка фактично продубльована у п. 3 ст. 5 Закону України «Про прокуратуру».

Детально зміст повноважень прокурора зі здійснення нагляду за виконанням законів органами дізнання і досудового слідства викладений у ст. 227 КПК України та главі 2 розділу III Закону України «Про прокуратуру».

Законом України «Про прокуратуру» визначаються предмет нагляду, його завдання (ст. 29) та цілі (ст. 30). Окремими нормами підкреслено принцип

обов'язковості вказівок прокурора (ст. 32) та його право на подання цивільного позову про відшкодування заподіяних злочином збитків. Підкреслюється координаційна роль органів прокуратури у боротьбі зі злочинністю (ч. 3 ст. 29) та право прокурора на надання вказівок керівникам інших правоохоронних органів про проведення у підпорядкованих їм підрозділах перевірок з метою усунення порушень закону та забезпечення повного розкриття діянь, що містять ознаки злочину (ч. 3 ст. 30).

Таким чином, зміст глави 2 розділу III вказаного Закону викладено у загальних рисах, а ч. 2 ст. 30 Закону взагалі констатує, що «повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів органами попереднього (саме цей термін вживається у Законі – *І. К.*) слідства і дізнання визначаються кримінально-процесуальним законодавством».

Аналізуючи вимоги цієї правової норми, слід погодитися з О. Р. Михайленком, який вважає, що повноваження прокурора за здійсненням нагляду за виконанням законів органами дізнання та досудового слідства з певною умовністю можна класифікувати з різних підстав на чотири групи: 1) організаційно-розпорядчого характеру; 2) з виявлення можливих порушень закону; 3) з реагування на виявлені порушення та їх усунення; 4) з попередження можливих порушень закону [1].

Разом з тим, не можна не звернути увагу на те, що повноваження прокурора, віднесені О. Р. Михайленком до першої групи, навіть за своєю формою, не говорячи вже про їх сутність, виходять за межі загальноприйнятних європейських стандартів. Про це у своєму Експертному висновку до проекту Закону України «Про прокуратуру» відверто заявив Генрі Брук, лорд Слінн оф Хедлі, Президент Фонду Європейського права, зазначивши у своєму висновку, що зміст ст. 36 (яка має ціллю забезпечення реалізації повноважень, наданих прокурорам в ст. 121 Конституції України) з огляду на сучасні європейські стандарти виходить за рамки тих функцій, які належить виконувати прокурорам.

Чинне законодавство, як і проект нового Закону України «Про прокуратуру», не дозволяють розділити такі поняття, як «нагляд» та «контроль» з боку органів прокуратури за дізнанням та досудовим слідством, що фактично призводить до необмеженого прихованого розширення повноважень прокурора щодо здійснення впливу на хід та результати слідства. Таким чином, у діяльності органів прокуратури України залишається гострою головна проблема, виявлена експертами Венеціанської комісії, а саме: надмірна концентрація влади в руках генерального прокурора та його апарату [2].

Здійснюючи контроль за досудовим слідством, надаючи обов'язкові для виконання вказівки, безпосередньо виконуючи окремі слідчі дії тощо, прокурор фактично виконує функції розслідування злочинів, що виходить за межі поняття «нагляд» та суперечить духу Конституції України, якою такі функції визнані тимчасовими, діючими до створення системи досудового слідства. На думку ж європейських експертів, прокуратурі не повинні бути властиві функції, які не є сумісними з її незалежністю або можуть призвести до конфлікту інтересів між роллю прокурора та якоюсь іншою функцією [3].

Як один з базових у діяльності прокуратури декларується принцип верховенства права. Однак, на думку європейських експертів, він має реалізовуватися через здійснення судового контролю за діяльністю органів прокуратури та заборону прокуратурі виконувати будь-яку судову функцію.

Водночас чинне законодавство України та практична діяльність прокурорів суперечать цим вимогам. Фактично в Україні контроль за діяльністю прокурорів здійснюється лише старшими за них прокурорами. Можливість оскаржити дії прокурора до суду надається лише фізичним особам, які потерпіли від таких дій чи бездіяльності.

Разом з тим, основними порушеннями, які допускають прокурори на досудових стадіях кримінального процесу, є саме прийняття незаконних процесуальних рішень та примушування до таких дій слідчих. Передбачене чинним законодавством оскарження таких дій до старших прокурорів, як

правило, позитивних результатів не дає, а можливість реалізації права на таке оскарження до суду з боку слідчих законом не передбачене.

Одним із проявів посилення судового контролю за досудовим слідством стало внесення відповідних змін до Кримінально-процесуального кодексу України, якими частину повноважень органів прокуратури щодо прийняття рішень про проведення обшуку, виїмки, обрання запобіжного заходу у формі тримання під вартою тощо було передано судам.

Однак у ситуаціях, коли прокурор не згоден з такою ініціативою слідчого, судами на підставі роз'яснення Верховного Суду України відповідні подання слідчого до розгляду не приймаються. Фактично рішення у таких випадках приймає не суд, а прокурор, що також є перевищенням наданих йому законом повноважень.

Офіційною є практика винесення прокурорам постанов про порушення дисциплінарного провадження щодо працівників органів дізнання та досудового слідства. Однак, чинним законодавством така форма прокурорського реагування на виявлені недоліки в організації досудового слідства не передбачена. Під час здійснення нагляду за органами дізнання та досудового слідства прокурор відповідно до ч. 3 ст. 30 Закону України «Про прокуратуру» має право лише на надання вказівок керівникам інших правоохоронних органів про проведення у підпорядкованих їм підрозділах перевірок з метою усунення порушень закону та забезпечення повного розкриття діянь, що містять ознаки злочину.

Таким чином, підсумовуючи викладене, можна використати оцінку стану діяльності органів прокуратури України, дану у Висновку Венеціанської комісії № 292/2004 від 12 жовтня 2004 р. щодо проекту Закону України «Про внесення змін до закону України «Про прокуратуру» – чинний закон створює дуже потужну інституцію. Її повноваження суттєво виходять за межі функцій, які прокурор виконує у демократичній правовій державі. По суті, цей закон зберігає прокуратуру радянського стилю.

Список використаних джерел

1. Михайленко О. Р. Прокуратура України: підручник / О. Р. Михайленко. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.

2. Висновок Венеціанської комісії № 292/2004 від 12 жовтня 2004 р. щодо проекту Закону України «Про внесення змін до закону України «Про прокуратуру» // Перспективи реформи кримінального процесу: Реформування прокуратури. Матеріали міжнародної конференції 18 травня 2010 р. (за підтримки Уряду США, у співробітництві з Радою Європи та Венеціанською комісією). – К., Україна, 2010. – 60 с.

3. Експертний висновок щодо Закону України «Про прокуратуру». Звіт Генрі Брука, лорда Слінн оф Хедлі, Президента Фонду Європейського права від 25 вересня 2009 р. // Перспективи реформи кримінального процесу: Реформування прокуратури: Матеріали міжнародної конференції 18 травня 2010 р. (за підтримки Уряду США, у співробітництві з Радою Європи та Венеціанською комісією). – К., Україна, 2010. – 60 с.

*Клочуряк С. С.,
здобувач кафедри досудового розслідування
Національної академії внутрішніх справ*

ФІКСАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВЕДЕННЯ ОСВІДУВАННЯ

Повнота і об'єктивність проведення освідування як слідчої дії, спрямованої на встановлення особливих прикмет на тілі живої особи, повною мірою залежить від обраних засобів фіксації одержаних результатів. Від того, як якісно буде складено протокол та застосовано додаткові засоби фіксації, повною мірою залежить використання у доказуванні одержаних результатів.

При складанні протоколу як основного засобу фіксації слідчий керується насамперед, вимогами ст. 85 КПК України, де визначається зміст протоколу